

לעולם
הבא

ותהא עמנו לעולם הבא בספר הדר יצחק ביאר ע"פ הגמ' בסנהדרין דף צב. אמר רב ששת כל המלמד תורה בעוה"ז זוכה ומלמדה לעולם הבא שנאמר (משלי י"א כ"ה) ומורה גם הוא יורה, ופירש רש"י מי שמרווה את תלמידו בדבר הלכה גם הוא יורה לעולם הבא וזהו שתהא עמנו לעולם הבא. ובגמ' בברכות ס"ד ע"א אמר רבי חייא בר אשי אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר (תהילים פ"ד ח') ילכו מחיל אל חיל יראה א-ל אלוקים בציון.

1234567

1234567

1234567

והנה לפי פירושו ההתייחסות היא או על הדבר שהוא לימד לתלמידו או שזה חלק מהעמל להמשך, אולם יש מקום לבאר דזהו שכרו של האדם העוסק בתורה להיות עוסק בה בעולם הבא. ויתבאר ע"פ הגמ' בכ"מ [סוטה ז: ב"ק צב. מכות יא:] דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב (דברים ל"ג ו' - ז') יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שבא משה ובקש רחמים וכו' לא הוי קא מסקי למתיבתא דרקייעא וכו' לא הוי ידע מאי קאמרי רבנן ולמשקל ומיטרח בהדי רבנן ידיו רב לו לא הוה סליק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא ועזר מצריו תהי'. [ע"פ הנוסח בב"ק].

1234567

[ומצינו חילוק בין הגמ' במכות לגמ' בב"ק על איזה פסוק נאמרה דרשה זו ועיין במהרש"א במכות דביאר החילוק, ואכמ"ל]. למדים אנו שהלימוד בתורה בעולם הבא זהו שכר הלומד תורה ולפ"ז מבואר הפשט ותהא עמנו לעולם הבא דזהו השכר שיהי' שמור לעולם הבא שהתורה תהי' עם לומד התורה.

בני רב
פפא

במפרשים האריכו הרבה בטעם שמזכירים את בני רב פפא בסיום מסכת, ובס"ד נרדה ללקוט שושנים ונביא לזה כמה פירושים. [וע"ע באריכות בקונטרס הזכרת בני רב פפא בסיום מסכתא].

א. בספר האשכול הלכות ס"ת סי' י"ד חלק ב' עמ' 49 (מהדורת אלבעק הלכות ס"ת דף ס' ע"ב) כתב וז"ל: עוד נשאל רב האי בעסק עשרה בני ר"פ שמסדרין ת"ת שמותיהן כד מסיימי פירקין אם הם בני ר"פ ואם אביהם אחד או רבים וסימנם שאמרו (בראשית י"ז ט') ואתה את בריתי תשמר מאי פירושו והשיב לאו כולם בני ר"פ גאון תלמידי' דרבא הן רבנו של רב פפא אבא מר נקרא וכו' ואמרו כי יש בו קבלה להסיר שכחה וכו' הרי דהסיבה שאומרים בני ר"פ זה דיש בו סגולה שלא לשכוח תלמודו.

ב. בתשובת הרמ"א (נדפס באמשטרדם ובסדילקאב תקצ"ו) וכן נדפס ביש"ש (מהדורת פראג שע"ת שלהי ב"ק) הנה מה שנוהגין ורגילין אנו להזכיר בסיום כל מסכתא רב פפא עם עשרה בניו שהיו מאירים וגדולים בתורה ע"י שהיה עושה להם סעודה בסיום המסכתא כי עשיר הי' (עי' פסחים מ"ט ע"א וקי"ג ע"א וקי"א ע"ב ברשב"ם וכן בהוריות י' ע"ב ובפרש"י שם) והי' מתזיק לעוסקי התורה (ע"פ כתובות ק"ו ע"א וברש"י שם) לכן זכה שמזכירין אותו עם עשרה בניו הרמוזים כאילו הזכירו

עשרת הדברות נובס' אש דת (אדמו"ר מאזורוב) ח"ה פ"ו מאמר ב' אות כ"ג (י"ד) כ' ויש לומר שעשרה השמות חנינא רמי וכו' עם פפא עם הכולל בגי' כמו הפסוק אנכי ה' אלוקיך וגו' כי מלת "רב פפא" הוא מרמז על מעלת משה רבינו ע"ה שנאמר בו דבר אתה עמנו ונשמעה (שמות כ' ט"ז) ועיקר מעלתו של משה רבינו שדיבר עם השי"ת פ"ה אל פ"ה (במדבר י"ב ח') שהוא אותיות פפ"א ואיתא במדרש לחד מ"ד (שמות כ' ב') ד"אנוכי" אינו בכלל הדברות ופתח באנוכי רק להודיע מי הוא המצוה ע"כ בא מלת פפא להוציא מלבו של אותו המ"ד כי נוטריקון של פפא פת"ח פ"א שבגמטרי' אנכ"י ונגד מצות (שם ג') לא יהי' לך וגו' שנאמר בעובד עבודת כוכבים "לא תחנם" (דברים ז' ב') והוא בהיפך משאר בני אדם שראוי לחננם ולרחם עליהם כמו שדרשו ז"ל (שבת קל"ג ע"ב) והלכת בדרכיו מה הוא חנון אף אתה תהא חנון לכן נקרא האחד חנינא נגד (שמות כ' ד') "לא תעשה לך פסל" שלבסוף אחר העשיה ינחם על העשייה שרואה ש"פה להם ולא ידברו" (תהילים קט"ו ה') ורק הן פשוטי וגולמי כלי עץ נקרא האחד נחמן מלשון נחמתי כי עשיתם (בראשית ר' ז') נגד (שמות כ' ז') "לא תשא" שהוא לשון רוממות והתנשאות שלא יחשוב האדם שבזה מנשא ומכבד השם שנשבע בשמו וכמו שנשבע יוסף בחיי פרעה (בראשית מ"ב ט"ו) וכן מצינו שהיו נשבעים בחיי המלך נקרא האחד רמי שהוא מלשון רוממות נגד מצוה (שמות כ' ח') "זכור את יום השבת" נקרא האחד אדא שבגמטרי' שש נגד ששת ימי המעשה ונגד (שם י"ב) כבד נקרא האחד אבא מרי שהוא הכבוד שהבן קורא לאביו אבא מורי נגד (שם י"ג) "לא תרצח" נקרא האחד אחאי מלשון אחוה כדי שיחשוב כל אחד לחבירו כאחד לא ירצחנו וכמו שנאמר "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט י"ח) ואף כי הרציחה הראשונה שהיתה בב' אחים שקין הרג את הבל אחיו וכנגד (שמות כ' י"ג) "לא תנאף" שדרך המנאפים לקרוץ ולרמוז בעינים כמו שנאמר "קרוץ בעיניו" (משלי ו' י"ג) נקרא האחד רפרם מלשון רפרם בעיניו ונגד (שם) "לא תגנוב" נקרא האחד רכיש מלשון רכוש כי הגונב אפילו נפשות גונב כדי למוכרו נגד (שם י"ד) "לא תענה" נקרא האחד סורחב מלשון סרח בת אשר שהיא העידה ליעקב שיוסף חי אמר לה כה תחיה וכנגד (שם י"ד) "לא תחמוד" שנאמר בו "בית ואשת רעין" נקרא האחד דרו מלשון דירת בית וגם האשה נקראת בית כמו שאמר ר' יוסי (שבת קי"ח ע"ב) מעולם לא קראתי לאשתי אלא ביתי וכו'.

וכמו שמתחילין אחר סיום התורה בשמחת תורה בראשית שאין עומדין על הפרק כן בסיום התורה אין עומדין כדי שלא ליתן פתחון פה לשטן לקטרג לומר שכבר סיימו התורה ומבטלין ח"ו לכן מתחילין מיד וחוזרין לעסוק בתורה לקרות מבראשית ולזה ירמזו בני רב פפא בעשרה שמות אלו נגד העשרה מאמרות שבהן נברא העולם בשביל התורה שנקראת ראשית ואחז"ל (ר"ה ל"ב ע"א) "בראשית" (בראשית א' א') נמי מאמר א' הוא ולהיות כי העולם נברא בחסד וחנינא מאת ה' כמו שנאמר "עולם חסד יבנה" (תהילים פ"ט ג') ולכן נקרא אחד חנינא וכנגד (בראשית א' ג') "ויאמר אלוקים יהי אור וגו'" שאחז"ל (חגיגה י"ב ע"א) שאור שנברא כיום הראשון גנזו הקב"ה לצדיקים

והבדילו לעתיד לבוא נקרא האחד רמי מלשון רוממות והבדלה ונגד "ויאמר אלוקים יהי רקיע" (שם ו') שאמרו חז"ל שהמים התחתונים בוכים עד שנחמן הקב"ה ואמר להם שעתידין להתקרב ע"ג המזבח נקרא האחד נחמן ונגד "ויאמר אלוקים יקוו המים וגו'" (שם ט') שאמרו חז"ל שים אוקינוס מסוף הארץ והארץ נראה מתוכו נקרא האחד סורח מלשון "סרח המשכן" (שמות כ"ו י"ב) ונגד מאמר (בראשית א' י"א) "תדשא הארץ דשא וגו'" ונאמר (שם ב' ה' - ו') "שיח השדה טרם יהי בארץ" עד "ואד יעלה מן הארץ" נקרא האחד אדא מלשון אד ונגד מאמר (שם א' י"ד) "יהי מאורות" שנבראו מתחילה שניהם גדולים הרומזים על יעקב ועשיו שהיו אחים ולכן העובדי כוכבים ומזלות מונים לחמה וישראל ללבנה (סוכה כ"ט ע"א) ועל זה אמרו חז"ל (שם) שהמאורות לוקין על ב' אחים שנשפך דמם כאחד וכו' לכן נקרא האחד אחא ונגד המאמר (שם כ') "ישרצו המים שרץ נפש חיה" והדגים פרים ורבים יותר מכל בעלי חיים לכן נקרא אחד רפרם מלשון פריה ורביה ונגד מאמר (שם כ"ד) "תוצא הארץ נפש חיה וגו'" והם נבראו לעבודת משא בכתף ישאו כל צרכי בני אדם לכן נקרא האחד דרו מלשון דרו באגרא (ביצה ל"א ע"א ובפרש"י) ונגד מאמר (שם כ"ו) "נעשה אדם בצלמנו" שנברא האדם יחיד והוא הי' אב לכל הבאים אחריו נקרא האחד אבא מרי ונגד מאמר (שם כ"ט) "הנה נתתי לכם את כל עשב זרוע זרע" וזה הוא עיקר ממונם ורכושם של אדם שהי' להם לאכול זרע השדה לכן נקרא האחד רכיש עכ"ל דברי הגאון הגדול כמוהר"ר משה איסרליש זצ"ל.

הנה כל דבריו דברי קבלה ומ"מ נראה בהבנת פשטות כוונתו דהנה בתחילת דבריו הביא הרמ"א שהי' רב פפא מחזיק תורה וזה מבטא אהבת תורה ולפיכך גם כשבא לקרוא שמות לבניו מאהבתו לתורה קרא כל אחד מבניו בשם שמזכיר בדרך רמז לתורה רמז אחד זה לעשרת הדברות שהם יסודי התורה ורמז אחד כנגד עשרה מאמרות שהרי התורה היא המחזיקה את העולם וממילא כולם אחד.

ומ"מ הטעם המבואר ברמ"א שאמירתו בסיום מסכת זה כדי לזכור את הזכות של מחזיקי התורה והעושים סעודה בסיום מסכת לרבנן שבזכות זה זוכים לדורות של גדולי תורה.

ג. בספר תקנות ותפילות (שער ג' שער תורת משה אמצע אות ג') הוסיף על דברי הרמ"א וז"ל: ואני אומר (ע"פ מדרש שהש"ר ב' פסוק ה') סמכוני באשיות וכו' לכן נקרא אחד חנינא בר פפא שהתורה שבעל פה מביא את ישראל להיות בעלי חסד וחנינא וכו'. לכן נקרא האחד בשם רמי בר פפא ע"י תורה שבעל פה זוכין אנו לאור שהוא רם ונגזר לצדיקים וכו'. אמר רבי לוי לשעבר היתה הפרוטה מצויה והיה אדם מתאוה לשמוע דבר משנה הלכה ותלמוד, ועכשיו שאין הפרוטה מצויה וביותר שהן חולים מן השעבוד אין מבקשין לשמוע אלא דברי ברכות ונחמות [א"ה כנלענ"ד להגיה בס' הנ"ל], ויען כי בתלמוד הוא הרבה אגדה מספרי אגדות שהי' קודם התלמוד (ע' סוטה י"א ומגילה ט"ו ט"ז) שהם דברי נחמה לכן אומרים נחמן בר פפא שהתורה

שבע"פ שאנו לומדים הוא הדבר המוכשר ביותר ללחם החולים משעבוד גליות וכו', שמזכירין את אחאי בר פפא יען דמן תורה שבע"פ אנו לומדים לאהוב את הבריות כמאמרם ז"ל (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד) ואהבת לרעך כמוך רבי עקיבא אומר זהו כלל גדול בתורה וחכמי המשנה סיימו דבריהם לעורר על השלום ועל האחוה ואומרים אחאי בר פפא שהתורה שבע"פ מגדלת בנים המשתוקקים לאחוה ורעות ויען כי אמרו כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו (סנהדרין י"ט ע"ב) ואמרו (שם ק"ה ע"ב) בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו וכשראה אלישע את אליהו שעלה בסערה השמימה צעק אבי אבי (מלכים ב' ב' י"ב) לכן מזכירין שם את בר פפא אשר שמו הי' אבא מרי בר פפא שעל ידי שאנו לומדים תורה שבעל פה חכמי הגמ' הם לנו לאב ואנחנו תלמידיהון הנקראים בנים וכו' ואני אומר שלכן מזכירין גם אותו לפי שהתורה והמצוות נקראים פאר לכן אנו אומרים בסיום מסכתא רפרם בר פפא שהתורה שבעל פה מלבשת אותנו פאר ונגד המאמר הנה נתתי לכם את עשב זורע וגו' וכו' ואני אמרתי ע"פ דרכו יען שאחז"ל למדו אותנו להסתפק במועט כמאמרם ז"ל (ברכות י"ז ע"ב) חנינא בני די לו בקב חרובין מער"ש לער"ש ואמרו (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו ואמרו (שם פ"ו מ"ד) פת במלח תאכל וכו' ואמרו (הוריות פ"ג מ"ח) ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ א"כ ע"י לימוד התלמוד זוכה מי שהוא בר לתורה שבכתב ושבעל פה לרכוש גדול, ויען כי ע"י לימוד תורה שבע"פ אנו רואים כי התורה נמשלת לים שהוא רחב מאוד (ע"פ הפסוקים איוב פי"א ח' ט') לכן אנו אומרים סורחב בר פפא שהיא רחבה ועמוקה וכו' ואני אומר שמזכירין את שמו לפי שבשם זה מרומז שע"י התורה אנו זוכין לשמחה הנקראת בלשון התלמוד איד כמ"ש בריש ע"א (ע"ז ב' ע"א) לפני אידיהן ויען (תהילים י"ט ט') כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, לכן אנו אומרים אדא בר פפא שמי שהוא בר לתורה שבע"פ זוכה לשמחה שלימה ועל שם האחרון דרו בר פפא לא כתב הרמ"א טעם לשבח (יעויין לעיל אות ב' שכ' הרמ"א מלשון דרו באגרא) ואני אמרתי ע"פ הגמ' סוכה מ"ה ע"ב אמר רבא תמני סרי אלפי דרא הוה דקמיה קודשא בריך הוא וכו' פירוש שורה של צדיקים וכן מצינו במגילה י"ב ע"א ודר וסוחרת רב אמר דרי דרי פירוש שורות של מרגליות ולכן אמרי' בסיום דרו בר פפא שהתורה שבע"פ מביא אותנו להיות מרגליות המאירות עינים למצוא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם וכו'.

ובמה נזכה לחיי עוה"ב אם נזכה לדבק אותנו במדותיו ית"ש, היינו אם נהי' בר פפא בני תורה שבעל פה, כי תורה שבכתב בלי תורה שבעל פה אי אפשר, ומה הם המידות שצריך בן תורה לדבק בהם, אלו עשר מדות צריכין להיות בכל בר פפא א. חנינא שצריך להיות חנון ורחום (ע' שבת קל"ג ע"ב). ב. רמי מגמתו להרים את עצמו ואחרים עמו לעלות מעלה מעלה בקודש ג. נחמן שצריך לנחם אבלים, לבקר חולים, להלביש ערומים, וכן לדרוש דברי נחמה לעם לחזק אצלם הבטחון בית"ש. ד. אחאי שיהי' לו לכל אחד ואחד מישראל את, וידרוש בשלום כל אדם אפילו נכרי ולחיות באהבה ואחוה. ה. אבא שיהי' אב ליתומים וירביץ תורה לתלמידים הנקראים

בנים (ע"פ סנהדרין י"ט ע"ב) ועי"ז יהי' הוא אבא. ו. רפרם שילמוד התורה אפילו אם לא יהי' לו רק רף שהוא לחם (עיין ברכות מ"ה ע"ב ריפתא וערוך ערך רף) יאכל פת במלח (ע"פ אבות פ"ו מ"ד) ואז טוב לו וסוף הכבוד לבוא, ואז יהי' רם. ז. רכישי שיאמין שיעקר רכוש הוא התורה והאמונה, ואפי' אם לא יהי' לו רק רף בכ"ז יהי' שמח בחלקו כאילו הוא רם וכאילו יש לו רכוש גדול. ח. סורחב סור הוא בלשון התלמוד יצר הרע כמ"ש בקידושין (דף פ"ב ע"א) כל שעסקו עם הנשים סורו רע מלשון שאור, ובלשון התלמוד חב הוא לשון ביעור, כעין שמצינו בב"ק (ק"א ע"ב) עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן בחבא וכו' עי"ש ובערוך, היינו שבר פפא מחויב לבער מידותיו הרעים. ט. אדא קבלו חז"ל (עי"י שבת ל' ע"ב) שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה שנאמר (דברים כ"ח מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ולכן אמר שכל בן תורה צריך להיות שמח בעת שעוסק בתורה ובמצוות ה'. י. דרו שאמרו חז"ל (קידושין מ' ע"ב) לעולם יראה אדם את דורו כאילו חציו חייב וחציו זכאי והוא מכריע ע"י מעשיו הטובים וכל הדור ניצל בזכותו, ולכן אמר שבן תורה צריך לחשוב תמיד שכל הדור צריכין למעשיו הטובים להכריע לזכות עכ"ל.

ד. בהגהות וחידושים לגאון ר' יוסף זכרי' שטערן אבד"ק שאוויל בסוף מסכת ברכות כתב וז"ל עוד נהגו להזכיר בסיום המסכת שמות עשרה בניו של רב פפא, ועיין בספר הכריתות ח"ד ימות עולם בדורות האמוראים שער ב' אות א' שרבא בר יוסף בר חמא היה בשנת תרס"ג ובו ביום נהרגו בניו של ר"פ ואחריו הי' רב נחמן בר יצחק עכ"ד. ואם כן יתכן שהוא ע"ד קל מלא רחמים הנהוג ועיין באו"ח סי' רפ"ד סעיף ז' ואם כי כבר יקרא תגר במשנת חסידים גמ"ח סי' ג' בכ"ז אפשר שהיו נוהגים להזכיר שמות ההרוגים בעת לימודם לזכרון טוב כי מימיהם אנו שותים ומפ"ז לא נזכרו בכינוי ר' כי אין גבהות לפני המקום ועיין בזכור לאברהם חיו"ד אות כ' דבתפלה אין להזכיר א"א או רבי ויעו"ש אות קי"ד וכו' [נעי"ש שהאריך בנידון זה אם מזכירים בלי ר' אם אין בו משום ביזוי כבוד התורה] ונ"ל ג"כ במה שחשב בניו של רב פפא ע"ד הא דאמר אב"י בשבת קי"ט כד שלימנא מסכת עבדינא יו"ט לרבנן ופירש רש"י ראש ישיבה הי' ור"פ נתמנה לראש ישיבה אחר רבא וכתענית ט ע"א ובכ"מ אמרינן חדא מיני' ר"פ אמרה ועיין תוס' שבועות דף כ"ו והוא הי' מסדר הש"ס לבתר רבא ונשלם בימי רב אשי וי"ל דבסיומו של ר"פ היו בניו המתעסקים בצרכי סעודה וקבעו להם ברכת מי שברך וגם לפי שר"פ הי' עשיר וכמבואר בכ"מ והי' מחזיק ת"ח הרבה על שולחנו ואולי היה בניו מראשי הקיבוץ בסיום המסכת מרבנן של רב אשי וכו' עכ"ד. ובדבריו מבואר כמה טעמים להזכרת בני רב פפא:

דהוי בבחינת קל מלא רחמים מכיון שמימיהם אנו שותים ונהרגו בו ביום נהגו להתפלל בעד הזכרת נשמות [ולכן לא הוזכרו בשם רב].

ה. עוד מבואר מדבריו דכיון שהיו תלמידי חכמים סמוכין על שולחנו.

ו. עוד מבואר שהיו מראשי הקיבוץ בסיום מסכת.

ז. עוד מבואר מדבריו שכיון שר"פ הי' עושה סעודת סיום למסיימי מסכת והם היו המתעסקים בסעודה לכן עשו להם ברכת מי שברך.

ח. בשו"ת מים חיים (משאש) חלק או"ח סי' ק"פ (באמצע) עוד כתב משם הראשונים כי בני רב פפא היו עשירים גדולים והיו מתנדבים נדבות גדולות לתלמידים בכל סיום מסכתא ולכן קבעו את שמותם בכל סיום לזכר מעשה הצדקה ואהבת התורה ולומדיה שהיתה בהם וכן מצאתי טעם זה כתוב בכ"י קדמון על גליון הש"ס והוסיף וז"ל וזאת עשו ע"פ צוואת אביהם זיע"א לתקן אשר חטא דאישתלי ואמר כגון הני רבנן ויטיב בתעניתא כמ"ש בסנהדרין ק. באמת אמרו ראשונים כמלאכים עכ"ל.

ט. בירחון סיני שנה ט"ז חוברת ז' גיסן תשי"ג הובא מאמר מעניין מהרב משה לייטר לאמירת בני רב פפא לפי שבני רב פפא מלמדים כל אחד הוראות מדרכי הלימוד ויש צורך להטות את דעתנו למה שמלמד אותנו כל אחד ואחד מהבנים.

ר' חנינא בר פפא מלמדינו מידת החסידות וכמבואר בגמ' בקידושין לט: כי הא דר' חנינא בר פפא וכו' ועוד מלמדינו ר' חנינא בר פפא (כתובות עז:): דביקש ממלאך המות זמן לחזור על תלמודו כדי לבוא לעולם האמת אחר החזרה הרי דהלימוד שמלמדינו ר' חנינא הוא ענין החזרה והם שני מידות בלימוד התורה א. חסידות ב. חזרה.

רמי בר פפא בגמ' יומא עז: מובא אהבת רמי בר פפא לתורה שהי' עובר את הנהר בבגדיו כדי לשאול את שאלותיו לר' יהודה ורב שמואל בר יהודה א"כ למדים אנו מרמי בר פפא אהבת תורה ולכן מזכירים אותו בסיום מסכת לבל יחשוב שכבר יצא ידי חובתו לתורה אלא יאהב את התורה ויוסיף בלימודה.

רב נחמן בר פפא בגמ' חולין ס: הביאה הגמ' דוגמאות להא דהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים ואיתא התם רב נחמן בר פפא הויה לי' ההיא גינתא שדי בי' ביזורני ולא צמח בעי רחמי אתי מטרא וצמח הרי שכת התפילה נאמר כלפי רב נחמן בר פפא וזה למדים מר"נ בר פפא כח התפילה.

רב אחאי בר פפא בגמ' בסנהדרין לו. על מתניתין דדיני נפשות מתחילין מן הצד מנא הנ"מ אמר רב אחא בר פפא אמר קרא לא תענה על ריב לא תענה על רב וכתב רש"י כתיב בלא יו"ד משמע לא תחלוק על מופלא של ב"ד הלכך לא מתחילין מן הצד וכו' למדים מהלכה זו דרך לימוד ופסק ההלכה דאסור לתלמיד להורות שלא כרבו דכן הוא מסירת התורה [א"ה כנלענ"ד בס"ד].

אבא מרי בר פפא במדרש רבה במדבר פרק ט"ו (מהדו' וילנא אות י"ז) איתא אמר רבי אבא הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעה של בני אדם הייתי הולך בדרך אחרת שלא להטריח עליהן שלא יהיו רואין ועומדים מלפני וכו' (יעו"ש) וזהו אחד ממ"ח קניני התורה אלא דכאן למדים שאף אחר שהוא כבר קנה את התורה ובעיקר הדבר

יש כבר חיוב לכבדו המשיך אבא מרי בר פפא במידת הענוה כדי להחזיק בתורה וזה למדים מאבא מרי בר פפא.

עוד למדים אנו מאבא מרי בר פפא מידת האמת דבגמ' בכתובות פה. אמר רב פפא השתא דאמר מר קים לי בגווייה מילתא היא כגון אבא מר ברי דקים לי' בגווייה קרענא שטרא אפומי' קרענא ס"ד אלא מרענא שטרא אפומי' וכתב רש"י שם דקים לי בגווייה דלא משקרא למדים אנו מידת האמת מאבא מרי וידוע שהתורה תורת אמת ממילא פשוט שאחד מהמידות שצריך כדי להחזיק בתורה היא מידת האמת ולכן מלמדינו אבא מרי לאיזה מידת האמת צריך לשאוף שע"פ דבריו אפשר לערער שטר.

רפרם בר פפא רפרם הי' תלמידו של רב חסדא (ע' ברכות כ"ו ע"א ועוד) וכלל המאמרים שמובא בש"ס שאמרם רפרם בר פפא אמרה משמי' דרב חסדא חוץ מיבמות כ. חזינן דרפרם הי' מוסר תורת רבו לדור הבא וזהו עיקר גדול בלימוד תורה שכל תורה שבע"פ מבוסס על מסירתו מדור לדור וזה מלמדינו רפרם בר פפא באחריות מסירת התורה עד שמצינו בברכות דף ח. דרבא שהי' חתנו של רב חסדא הי' שואל את רפרם בר פפא מה רב חסדא אמר הרי רואים כאן מסירות של תלמיד לרב ומסירות למסירת התורה מדור לדור וזה מלמדינו רפרם בר פפא בלימוד תורה שבע"פ.

רכיש בר פפא הנה מרכיש בר פפא מוזכר מאמר אחד בש"ס (הובא בגמ' בחולין מב: נב. נה.) לגבי טריפות בכליות דאמר רכיש בר פפא משמי' דרב לקתה בכוליא אחת טריפה אמרי במערבא והוא דמטאי לקותא למקום חריץ וכו' וכידוע מאמר חז"ל ברכות סא: דכליות יועצות וכנגדם אמר הפסוק (ירמיה י"א ז') כלפי הקב"ה שהוא בוחן כליות ולב [ואפשר בדרך דרוש דלכך לקתה בכליא אחת טריפה דבמצב זה חסר בעיצה] וזהו הצורך בלימוד התורה למחשבה טהורה וזה מלמדנו מאמרו של רכיש בר פפא [א"ה כנלענ"ד בס"ד].

סורחב בר פפא בכתובות טו: איתא במתני' האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ובגמ' שם יז: מאי הינומא סורחב בר פפא משמי' דזעירי אמר תנורא דאסא ופירש רש"י כמין חופה של הדס עגולה וזהו רמז לקשר של ישראל עם התורה דהרי איתא בגמ' תורה ציוה לנו משה מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה מלשון ארוסה וזה מלמדנו מאמרו של סורחב בר פפא דאדם צריך להתקשר לתורה כמו אדם הנושא אשה ולעיתיד לבוא עתיד הקב"ה לעשות צל חופה לבעלי המצות אצל בני התורה בגן עדן (ויקרא רבה פכ"ה א' יעו"ש) ומכאן שהעומל ומסיים מסכת אין עמלו יורד לריק.

אדא בר פפא הגמ' בב"ק פ: אמר ר' אחא בר פפא משום ר' אבא בר פפא משום רב אדא בר פפא וכו' מתריעין על החיכוך בשבת ודלת הננעלת לא במהרה תפתח ופירש רש"י ונפק"מ לאפושי ברחמי וכוונת מאמרו דבדלת הננעלת צריך להרבות ברחמים וזה מלמדינו רב אדא דצריך אדם להרבות ברחמים.

דרו בר פפא בגמ' בע"ז כז. ובמנחות מב. איתמר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה דרו בר פפא משמי' דרב אמר ואתה את בריתי תשמור וכו' ופסוק זה אזיל אף על ברית התורה הרי דברית כולל תורה ומילה וזה מה שמלמדינו דרו בר פפא על ברית התורה וברית מילה וכדי להצליח בתורה צריך שהתורה תהי' בבחינת ברית היינו קשר וכמו שברית מילה זה ברית דם כך ברית התורה צריך להיות קשר חזק כמו ברית מילה.

דרך זו נכתבה ע"פ המופיע בירחון סיני שנה ט"ז חוברת ז' ניסן תשי"ג והוספנו בהבנת הדברים על פי דרכינו

י. בשו"ת פאר ישראל סי' י"ג - כ"ה האריך הרבה בטעם הזכרת בני רב פפא בסיום מסכת בדרך הפילפול ובס"ד ננסה להביא כאן את עיקרי דבריו.

(סי' י"ג אות א') בגמ' (בברכות לה:) איתא ת"ר (דברים י"א י"ד) ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנאמר (יהושע א' ח') לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבם ת"ל ואספת דגנך הנהג בהם מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחי אמר אפשר אדם חורש בשעת תרישה וזורע וכו' תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים וכו' ומבואר שיש שתי שיטות בעסק התורה ר"י סובר הנהג בהם מנהג דרך ארץ ואילו ר"ש בן יוחי סובר דצריך לקיים לא ימוש כפשוטו ומלאכתן נעשית ע"י אחרים ובשיטתו אזיל ר"ש בן יוחאי בשעה שיצא מן המערה עם ר"א בנו [עיין בשבת לג: וברש"י שם]

ולפ"ז ביאר היה"ר שתהא תורתך אומנותינו וכו' שתפילתנו שנוכל לנהוג כשיטת ר"ש בר יוחי ושכל עסקנו יהי' בלימוד [וזהו גם כוונת הברייטא בסיום מסכת גדה כל השונה הלכות בכל יום היינו בכל היום מובטח לו שהוא בן העולם הבא].

ובאות ב' שם כ' דבעיקר פלוגתא דרשב"י ור' ישמעאל לכאורה מצינו סתירת הסוגיות דהנה בגמ' במנחות צט: הובא משמי' דר"ש בר יוחי דאפילו לא קרא אלא ק"ש של שחרית וערבית יצא יד"ח בלימוד התורה דלא ימוש ספר התורה מפיו והגית בו יומם ולילה ואילו ר' ישמעאל שם אמר לבן דמה צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה [לענין לימוד חכמה יונית] ולכאורה דעתם סותרת את מחלוקתם במסכת ברכות והביא שם ליישב דבאמת ס"ל לר' ישמעאל שצריך אדם ללמוד תורתו תדיר אלא דס"ל דכיון דצריך אדם לעשות השתדלות לפרנסתו ולכן צריך לעשות מלאכה חשיב אנוס הוא ואנוס רחמנא פטריה ולכן נקט ר"י דאף דעיקר מצות ת"ת היא תמידית מ"מ כיון דצריך לנהוג דרך ארץ יש פטור אנוס.

ובאות ג' שם כ' והנה בגמ' בברכות דף ו. איתא אמר רב אשי חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ומבואר בדבריו דאנוס לא הוי רק גדר פטור אלא נחשב אף כעשיית החיוב ובהמשך דבריו האריך לבאר דבהך

דינא אם אונס הוי רק גדר פטור או גם גדר עשי' במחלוקת שנוי' בבלי וירושלמי עיי"ש באריכות דבריו.

ולפ"ז ביאר (באות ד') דר' ישמעאל ס"ל דאונס הוי בגדר עשי' וכמאן דעשה המצוה ממילא ס"ל לר"י דאם צריך אדם להשתדל לפרנסתו חשיב אונס וכמו שעשה המצוה ולכן אף דס"ל לר"י דקיום מצות ת"ת היא בלימוד כל הזמן מ"מ אונס כמו שעשה המצוה ולפיכך יכול לעסוק בפרנסתו מה שאין כן ר"ש בר יוחי ס"ל דאונס לאו כמאן דעביד מעשה והוי רק גדר פטור ולכן מ"מ מצות ת"ת לא קיים כדינו ולכן ס"ל לרשב"י שהדרך הנכונה ללימוד התורה היא ע"י לימודה תדיר ומלאכתו תעשה ע"י אחרים ולפ"ז יתבאר היטב דברי היה"ר שתהא תורתך אומנותינו וכו' דהיינו שזה יהי' עסקנו תדיר ולא נצטרך לאונס.

חנינא בר פפא (סי' י"ד אות א') והנה מצינו בגמ' בברכות לה: רבי חנינא בר פפא רמי כתיב (הושע ב' י"א) ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתיב ואספת דגנך ל"ק כאן בזמן שישאל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ובתוס' שם ד"ה כאן בזמן הקשו וז"ל וא"ת והא לקמן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מוקמינן ל' ולכאורה קשה דכל מה שהגמ' העמידה באין עושין רצונו של מקום הוי לר"ש בר יוחאי ואילו ר' ישמעאל פליג עלי' ולר"י אפשר להעמידה כמו שהגמ' תירצה עכשיו וביותר שהרי ר"ח בר פפא דרש על הפסוק ואספת דגנך שלר"ש בר יוחאי זוהי קללה ולא ברכה.

ותירץ שם דהנה בגמ' בחגיגה כא: על המשנה דאין מטבילין כלי בתוך כלי במקדש נתפרשו בגמ' שם שתי טעמים טעמו דעולא אליבא דרב חנינא משום דהוי דבר החוצץ ורבא פליג בהך טעמא והקשה בשו"ת גבעת פנחס (סי' נ"ו) דלכאורה אין פה חציצה דהא כלי בתוך כלי הוי מין במינו ומין במינו אינו חוצץ ותירץ הפאר ישראל דר"ח ס"ל דאף אם כלי בתוך כלי אינו חוצץ מ"מ אין כאן טבילה ובדעת רבא צ"ל דס"ל דכיון דכלי בתוך כלי לא חשיב חציצה אף שלא מגיע מים הוי בגדר אונס ואונס כמאן דעביד אמרינן דנותן לו כוח חיובי ולפיכך לא שייך לומר שכלי בתוך כלי הוי חציצה. והשתא לפ"ז מוכח דס"ל לר"ח דאונס לאו כמאן דעביד ולכן ע"כ דס"ל לר"ש בר יוחי דצריך לעסוק בתורה ובמצוות תדיר ולכן הקשו התוס' קושייתם.

ולפ"ז מוסבר המשך היה"ר שאדם מתפלל שתהא תורתך אומנותינו וכו' וראי' מר"ח בר פפא שע"כ סובר כך.

(סימן ט"ו אינו נוגע באופן ישיר לעניינינו ולכן הושמט).

רמי בר פפא (סי' ט"ז אות א') אלא דלכאורה אכתי צ"ב דהנה יש להסתפק במי שעשה פעולה וכתוצאה מהפעולה נעשה מעשה הפוך כגון שהי' בנין שמט ליפול ואין אפשרות להתגורר כלל בבנין זה ובא אדם והרס חלק מהבנין וע"י זה אפשר להתגורר בחלק של הבנין שנותר אם חשיב בזה בונה שהרי על הריסת חלק אחד ניתן להתגורר בחלק הנותר.

ולכאורה הא מילתא תלי' במחלוקת הרשב"א והר"ן בשבת פרק י"ב (דף קד:)
 דאמרי בגמ' שם בנטל גגו של חי"ת ונהי' ב' זייני"ן חייב וכתב הרשב"א דמהכא
 שמעינן דבכה"ג לא חשיב חק תוכות והר"ן פליג ודחה דגבי שבת אין חילוק בין חק
 תוכות לחק ירכות שהרי אפילו מוחק ע"מ לכתוב חייב מה שאין כן במידי דבעי כתיבה
 אולם מדברי הרשב"א מבואר דס"ל דאם ע"י המחיקה נוצרים שתי זיינין חשיב כתיבה
 [ועיי"ש דכתב דלדעת הר"ן אפשר דמודה אלא דס"ל דבעינן מעשה כתיבה וזה לא
 קיים] והשתא לפ"ז אפילו אם נימא דאונס לאו כמאן דעביד מ"מ כיון דללימוד התורה
 בעינן שיעסוק בפרנסתו כדי להתקיים ממילא יש בהשתדלות זו משום קיום התורה
 שלומד בזמן אחר ולכן צריך להחשב גם בזמן זה כאילו למד. [ועיי"ש דהאריך בזה
 בדין מאת וארכות ותלה זאת בפלוגתא ואכ"מ].

וביותר (באות ג') הוסיף להקשות שהרי ידועה דעת הרמב"ם [הובא בט"ז אבה"ע
 סי' כ"ה ס"ק א'] על הפסוק (משלי ג' ו') בכל דרכיך דעהו דמי שאוכל ושותה ומעדן
 נפשו כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת השי"ת יש לו שכר כמי שמתענה ודברים אלו
 אסמכתא אקרא וכו' דהיינו שיש ת"ח מנדדין שינה מעינייהם ועוסקין בתורה הרבה
 ויש ת"ח שישנים הרבה כדי שיהי' להם כח החזק וזריזות לב לעסוק בתורה ובאמת
 יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשני שעות ובודאי יש לשניהם שכר
 בשוה וכו' ועיי"ש שהביא גם כן מהראב"ד ואם כן קשה דכיון שע"י זה יש קיום
 התורה אם כן אמאי אפשר לומר הסברא של ר"ש בר יוחי משום דס"ל אונס כמאן
 דליתא.

והביא ליישב (באות ה') דבאמת אם מתכוין בפירוש רק כדי שיהי' יוכל לעשות
 עבודתו יתברך ניחא אלא דלמעשה יש חשש שמתוך עיסוקו בעיסקי העולם יבוא לידי
 עשי' וגם לצורך מטרות אחרות ולכאורה אז זה כבר לא יהי' לש"ש אלא דלהא י"ל
 ע"פ הגמ' ביומא עז: רב יהודה ורב שמואל בר רב יהודה הוו קיימי אגודא דנהר [פפא
 - פרת] אמברא דחצודד והוי קאי רמי בר פפא מהך גיסא רמא להו קלא מהו למיעבר
 למיתי לגבייכו למשאל שמעתא א"ל רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרוייהו עובר ובלבד
 שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו וכו' ולכאורה צ"ב מה היתה שאלתו של רמי בר
 פפא והרי פשיטא שמותר לעבור את הנהר כיון שאין כוונתו לרחיצה וצ"ל דהכא כיון
 שיכל לצעוק ולשאול שאלתו משני צידי הנהר אף שאין כוונתו לשם רחיצה יש חשש
 שאולי הוא יכול גם לרחיצה ועיי"ש שתלה זאת בפלוגתא דר"י ור"ש אם דבר שאינו
 מתכוין מותר או אסור וע"כ שאל את רב יהודה כמו מי ההלכה עיי"ש מה דהוסיף בזה
 וע"ז השיבו רב יהודה דבהא לכו"ע כיון שכוונתו לשם שאלת הלכה הרי להדיא הוא
 מתכוין שאינו רוצה ברחיצה ובכה"ג אין חשש ולפ"ז מבוארת שיטת ר' חנינא בר פפא
 ע"פ דעת ר"ש בר יוחי דבעי תורתו אומנותו דאם לא כן יש חשש שמא ימשך אחר
 אומנותו ושוב יתכוון לשם הצלחתו בלימוד תורתו ולפ"ז עולה דמספיקו של רמי בר
 פפא והכרעת הדין שם למדים אנו פירוש בטעמא דחנינא בר פפא לשיטת ר"ש בר יוחי.

נחמן בר פפא (סי' י"ז אות א') אלא דלכאורה קשה דאף אם נימא דאיסור רחיצה ביו"כ הוי רק איסור דרבנן אי אפשר להוכיח מכאן דאם הוא מתכוין אחרת יש היתר לעשיתו דאפשר דהם אמרו והם אמרו ולכן שרי.

אלא דבדבריו שם (באות ב') הביא לעיין בהך סברא דהם אמרו והם אמרו ובכוח חכמים בדברים דהנה בדין חול המועד מצינו בגמ' (חגיגה יח.) הסברא דמסרם הכתוב על דעת חכמים לענין מלאכות בחול המועד ולכאורה יש לעיין מהו המושג שמסרם הכתוב לחכמים ולא פירשה לן התורה דינו אלא די"ל דמצינו מעין ענין זה בשומרים דהנה בגמ' ב"מ צד. איתא מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה וכדומה בכל השומרים ויהיב הש"ס טעמא דלא הוי מתנה ע"מ שכתוב בתורה משום דמעיקרא לא שיעבד נפשיה ופירשו בתוס' שם בשתי אופנים א. דאע"ג שנתנה תורה קצבה לשומרים כל אחד בדינו מ"מ כיון שישנם הרבה שומרים לא חשיב קצב וקבע כ"כ שיהי' המתנה חשיב למתנה ע"מ שכתוב בתורה ב. דכל דיני שומרים הוא לפי מה שהשומר משעבד את עצמו ובסתמא משעבד עצמו כמו שכתוב בתורה ולא במקום שהוא מתנה שלא יהי' כך רשאי.

ולכאורה נפק"מ טובא בין שתי הפירושים דלפירוש קמא דהתוס' התורה נתנה קצבה לשומרים ואילו לתירוץ בתרא מצינו דהתורה לא נתנה קצבה לשומרים והכל תלוי בדעת השומר.

הנה במשנה (באות ג') (בב"מ פ:) אמרינן כל האומנין שומרי שכר הן וכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות ש"ח ובש"ס שם דייק רב נחמן בר פפא מהא דכולן שאמרו טול את שלך והבא מעות ש"ח הא גמרתיו שומר שכר ודחי ל"י הש"ס לא הא הבא מעות וטול את שלך ש"ש (פירוש שמו כן בידו הכלי לצורך המעות) הא גמרתיו ש"ח ולכאורה י"ל דדין גמרתיו אי הוי כש"ח או כש"ש תלוי בשתי תירוצי תוס' הנ"ל דאם דיני שומרים קבועים ע"פ התורה ממילא באופן שהעמידו שמירותיו כדין ש"ש כל שלא נסתלק ע"י אמירת טול את שלך והבא מעות לא בטל דין שמירתו אבל לפירוש בתרא בתוס' דהכל הוא מכח שיעבוד השומרים ממילא כאן שגילה דעתו ששוב אינו רוצה להשתעבד שהרי אמר גמרתיו מהני לסלק מעליו חיוב שמירתו כש"ס ורק באמר הבא מעות וטול את שלך שמגלה בדעתו שאינו מסלק עצמו מן הכלי חייב כש"ש. והנה בלישנא בתרא בגמ' אמר רב נחמן בר פפא דגמרתיו פטור ולפ"ז יוצא דס"ל כפירוש בתרא דתוס' והעולה מזה דיש מושג שהתורה לא נתנה גדר ודין וממילא אפשר דה"ה הכא יש כח ביד חכמים דהם אמרו והם אמרו ולפ"ז אתי שפיר ספיקו של רמי בר פפא גבי יו"כ שנסתפק אם התירו כאן איסור רחיצה משום הם אמרו והם אמרו וכל ספיקו אם שייך דין שהתורה לא נתנה גדר וכל הדין הוא מדרבנן אם כן מר"נ בר פפא נלמוד לרמי בר פפא ומרמי בר פפא נלמד לרב חנינא בר פפא שמלמדינו את התפילה הגדולה בסיום מסכת שתהא תורתך אומנותינו.

אחאי בר פפא (סי' י"ח אות א') אלא דבעיקר דינא דמתנה ש"ח להיות כשואל הקשו המפרשים דלכאורה שיטת הרמב"ם ז"ל [פי"א ממכירה הט"ז] דלא מהני חיוב שיחייב אדם את עצמו בדבר שאינו קצוב ואם כן איך יכול ש"ח להתחייב כשואל והרי זה אינו קצוב.

ותירץ (באות ב') ע"פ דברי הלח"מ [פרק כ"ה ממלוה ולוה הי"ג] דהא דאינו יכול להתחייב בדבר שאינו קצוב משום דהוי אסמכתא ולא סמכה דעתיה להתחייב ולפ"ז כתבו המפרשים דאם מתחייב דבר שיש לו קצבה אם דבר שיש לו קצבה חל החיוב [וכדברי המש"ל פי"א ממכירה ה"ב] והביא בזה דכיון דמתחייב גם דבר שיש לו קצבה מתוך דבריו ניכרת מחשבתו ודעתו ניכרת מתוך מעשיו שאינו מתכוין רק כאסמכתא ולכן אם בדיבור נתחייב דבר הקצוב **ודבר** שאינו קצוב יחד שפיר מועיל הקנין.

והנה בהך דינא דדעתו ניכרת מתוך מעשיו פליגי התנאים עיין שם שהאריך בזה ולפ"ז הביא לבאר (באות ה') דהנה במשנה בשבת ק"ג. תנן קושרין דלי בפסיקתא אבל לא בחבל ר' יהודה מתיר וכו' ובגמ' חבל דמאי אי לימא חבל דעלמא ר' יהודה מתיר של קיימא הוא אלא חבל דגרדי למימרא דרבנן סברי גזרינן חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ור"י סבר לא גזרינן וכו' אמר רב אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאיבוס איתיביה רב אחא אריכא דהוא רבי אחא בר פפא לר' אבא חבל שבאיבוס קושרו בפרה ושכפרה קושרו באיבוס ובלבד שלא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאיבוס התם חבל דעלמא הכא חבל דגרדי ולמדים אנו מזה דרב אזיל בשיטת רבי יהודה דלא גזר חבל דגרדי אטו חבל דעלמא והנה בגמ' בפסחים דף י': פליגי רבי יהודה ורבנן אי שרי לבדוק החמץ בפסח דר' יהודה גזר דלמא אתי למיכל ורבנן פליגי ומבואר דטעמא דרבנן כיון דהוא עצמו מחזר עליו לשרפו הרי דס"ל לרבנן לסברא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ור"י פליג ובהא נתקשה הגמ' שם מהמשנה בשבת הנ"ל וקאמר דר"י ס"ל דבאיסור שבת גדול מני' מה שאין כן פסח אבל בהא פשיטא דלא ס"ל לר"י דמתוך מעשיו ניכרת מחשבתו רק לרבנן חשו דחבל בחבל מיחלף עניבה בקשירה לא מיחלף היינו משום דבמעשיו ניכרת מחשבתו עיי"ש כל הסוגי' ולפ"ז רב אדא בר פפא דהקשה על רב ע"כ ס"ל לרבנן דאמרינן דמתוך מעשיו ניכרת מחשבתו ולפ"ז אתי שפיר לדין שומרים דיכול להתחייב ומרב אחא בר פפא נלמד לרב נחמן בר פפא ומר"נ בר פפא לרמי בר פפא ומרמי בר פפא לחנינא בר פפא ומתוך זה להבנת היה"ר.

(סימן י"ט אינו נוגע ישירות לעניננו ולכן הושמט).

אבא מרי בר פפא (סי' כ' אות א') אלא דלכאורה יש להקשות איך שייך להתחייב בדבר שאין לו קצבה כיון שנתחייב גם בדבר שיש לו קצבה מאי שנא מקני את וחמור דמצינו בזה ג' שיטות או קנה הכל או לא קנה הכל או דקנה מחצה ומ"מ הכי נראה להלכתא ואם כן גם כאן שיקנה רק דבר שיש לו קצבה.

(באות ב') אמנם יש להביא רא' דבכה"ג לא דמי לקני את וחמור דהנה באחרונים הביאו להקשות דהנה קיי"ל דנכנסו ישראל בערבות זה לזה לקיום המצוות [ע"י סוטה ל"ז ע"ב] ולכאורה קשה איך נכנסו ישראל לערבות במצוה דרבנן דבשלמא מצות דאורייתא יש להם שיעור תרי"ג אבל מצות דרבנן הרי אין להם קצבה ואיך שייך להתחייב בדבר שאין לו קצבה ועי"ש שהאריך והביא מדברי כמה פוסקים דהוכיחו מכח קושי' זו דאין ערבות במצוה דרבנן אולם מביא דמצינו דאדם מוציא את חברו במצוה דרבנן מוכח דיש ערבות במצוה דרבנן.

(באות ג') ובאמת דיש להוכיח כן מדברי הגמ' [ברכות מה:] גבי הא דשלושה שאכלו כאחד אחד מפסיק לשנים ואין שנים מפסיקין לאחד ובגמ' נתקשה והא רב פפא איפסיק ליה לאבא מר בריה איהו וחד שאני רב פפא דלפנים משורת הדין הוא דעבד ולכאורה קשה מה שייך לומר לפנים משורת הדין והרי כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט ומוכח דהכלל דכל הפטור מדבר ועושהו קרי כך אם הוא פטור לעשותו מכל סיבה שהיא אבל כאן כיון דיש דין ערבות אף שיש לו פטור להפסיק מצד עצמו שוב לא נקרא הדיוט ומוכח דבמילתא דרבנן יש דין ערבות וע"כ בכה"ג כיון דנתחייב ערבות לדבר שיש לו שיעור שייך להתחייב אף על דבר שאין לו שיעור אם כן ממעשה דאבא מרי בר פפא נלמד לדר' אחאי בר פפא וכו'.

רפרם בר פפא (סי' כ"א אות א') אלא דאכתי יש מקום לומר שהבבלי פליג על הירושלמי ולא ס"ל לכללא דכל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט דהא בגמ' בברכות נג: הובא בהני תרי תלמידי דחד עבד כב"ש והש"ס הביא דעתו בסתמא ולכאורה קשה הרי כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט אלא דלהא י"ל דבמקום שיש שיטה המחמירה אף למקילים אינו נקרא הדיוט (ובאות ב') אלא דלמכואר בגמ' בביצה יא: דב"ש במקום בית הלל אינה משנה לפיכך לא חשיב כלל פלוגתא קשה איך עבדי כב"ש והרי כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט.

והנה בהך דינא דאחרי רבים להטות י"ל בשני אופנים א. דבמקום הרוב לא חשיב המיעוט כלל ב. דאף דלא בטלה דעת המיעוט מ"מ ההנהגה היא כהרוב ומהא דעבדי הני אמוראי כב"ש מבואר דס"ל דדעת המיעוט לא בטלה ואף דב"ש במקום ב"ה אינה משנה מ"מ הרוצה להחמיר יכול להחמיר וממילא אין רא' דהבבלי חולק על הירושלמי בהא דנקרא הדיוט.

(ובאות ג') והנראה להוכיח דבדין רוב לא אמרינן מיעוט כמאן דליתא מהגמ' בנדה [סא:] אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא בגד שאבד בו כלאים צבעו מותר וכו' אימור מינתר נתר דריש שכיון שהצבע לא שונה אמרינן דהחוט ודאי נפל [עיי"ש ברש"י] (באות ד') והקשו המפרשים היאך שייך לומר אימור מינתר נתר והרי לא ראינו שנפל ואי מיירי בכלאים דאורייתא איך נקל מספק והא קימ"ל ספק דאורייתא לחומרא וכבר הקשה כן הראב"ד על הרמב"ם [פ"א מכלאים] ואם דינו בכלאים דרבנן קיילא דלפ"ז

קשה מדוע צריך להגיע דאימור מינתר נתר כיון דהוי רק מיעוט מדוע לא נימא דבטל ברוב וצ"ל דבאמת איירי באופן שנתערב חוט ממין אחד עם חוטים הרבה קודם הטויה ואז כיון שעדיין אינו כלאים דאורייתא ונתבטל החוט ברוב אכן אחר כך כשנטוו יחד ונעשה בגד אמרינן דחוזר וניעור ונאסר הכל ע"י התערובת ומשום הכי יש לבדקו ע"י צבע באם אינו ניכר אמרינן דמינתר נתר קודם טווי אבל אם רפרם בר פפא לא הי' סובר חוזר וניעור הי' מספיק מה שנתבטל קודם ולא היו צריכים לצבע עכשיו והשתא אם נימא דהמיעוט כמאן דליתא מה שיך לומר חוזר וניעור ע"כ מבואר דס"ל דהמיעוט כמאן דאיתא והשתא לפ"ז ליכא ראי' מהבבלי דפליג על הירושלמי בדין כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט וממילא שוב ליכא ראי' לדין ערבות ולכן שוב יכול לקיים לפנינו משורת הדין וממילא מרפרם בר פפא מבואר שעשה כאבא מרי בר פפא.

רכיש בר פפא: (סי' כ"ב אות א') והנה נתבאר דרפרם ס"ל דחוזר וניעור ומתוך זה היכר דלא ס"ל מיעוטא כמאן דליתא אולם אפשר באמת לדחות זאת דאף אי ס"ל דמיעוטא כמאן דליתא מ"מ כיון שנתחדש דבר שלא הי' קודם שוב חוזר וניעור וכעין שמצינו בדברי מהרש"ל [הובא ש"ך יו"ד סי' מ"ד ס"ק ט"ו] גבי כוליא שהקטינה דהוי טריפה מ"מ אם ניטלה חוזרת לכשרותה ואף דבשעה שהקטינה היתה טריפה מדין תורה וע"כ כיון שנתחדש בה חזרה לכשרותה ואם כן גם פה נימא הכי.

(כאות ג') והנה בגמ' בחולין מג. על הא דאמר עולא שמונה מיני טריפות וכו' לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא והרבה חקרו המפרשים מ"ט פליג עולא על רכיש בר פפא ובאחרונים הביאו בשם היריעות שלמה דלקותא דרכיש אם ניטלה לגמרי חזרה להכשירה ולכן לא פסיקא לי דחשיב טריפה ובדעת רכיש בר פפא צ"ל דס"ל כשיטת רב דאיבר היוצא שוב אינו חוזר להכשירו ומרכיש בר פפא מביא דלא שיך לומר חוזר וניעור וע"כ לדידהו ברפרם בר פפא אמרינן דלא ס"ל חוזר וניעור ע"כ אי אפשר לומר מיעוטא כמאן דליתא.

סורחב בר פפא (סי' כ"ג אות א') אלא דלכאורה עדיין יש מקום להעיר דהנה הר"ן [נדרים נב.] בענין פלוגתת ר' יהודה ורבנן אי מין במינו בטיל או לא דכתב הר"ן דתרווייהו ס"ל דמין במינו לא בטיל אלא דר"י אזיל בתר עצם הדברים כשהין בעצמן מין במינו ורבנן סברי דכיון דהוי איסור והיתר לכן לא חשיב מין במינו וביאור שיטתם דכיון דיש כוח ביד חז"ל לשנות דברים בגוף הטבע של העולם וכמו שמצינו בירושלמי נדרים [פרק הנודר מן המבושל הי"ג] ומבואר בש"ך יו"ט סי' קפ"ט ס"ק י"ג שדרשו חז"ל על הפסוק אקרא לא-ל גומר עלי בתולה בת ג' שנים ויום אחד אין בתולי' חוזרין מ"מ אם עברו חכמים את השנה בתולי' חוזרין ואם כן כיון שע"פ התורה זה אסור וזה היתר שוב נוצר שינוי בגוף הדברים ולפ"ז לכאורה שיך לומר חוזר וניעור אף אם מיעוטא כמאן דליתא שכיון שהתחדש כאן משהו חדש יש כח ביד חז"ל לשנות [ועיי"ש דהאריך לומר דגם ר"י לא פליג על זה עיי"ש].

(באות ג') אמנם ליישב קושי' זו הקדים ע"פ הגמ' כתובות יז: מאי הינומא סורחב בר פפא משמיה דזעירי אמר תנורא דאסא ר' יוחנן אמר קריתה דמנמנה בה כלתא ולכאורה יש צורך להבין מדוע לדעת סורחב בר פפא נופל הלשון הינומא על תנורא דאסא.

ופירש ע"פ מה שאמרו בגמ' שם יז. אמרו עליו על ר' יהודה ב"ר אלעאי שהי' נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה וכו' ולכאורה טעמי בעי מדוע דוקא בד של הדס.

ויבאר ע"פ הגמ' בברכות מג: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידי' בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון וכו' ועיי"ש שהובא גירסה שלא טעמו טעם חטא וביאור הדברים שיש בו מידה כנגד מידה כי ימי הבחורות הם תוקף שליטת התאווה ולכן אותם בחורים שגם בעוסקם בישובו של עולם מכוונים רק לשם מצוות פריה ורביה הם יזכו לריח טוב שהיא הנאה לנשמה ולא לגוף ולפ"ז מתבאר דלכן ר' יהודה בר אלעאי הי' לוקח בד הדס להורות שהוא דבר של הנשמה שזהו תכלית המחשבה בעת הזיווג לשם שמים לקיים מצות פריה ורביה.

(באות ד') אלא דהי' מקום לומר שזה רק לר' יהודה בר אלעאי בדרגתו ולכן פי' סורחב בר פפא שכל אדם צריך לנהוג כך שהרי זהו הינומא שהי' מנהג לכל בתולות ישראל.

והנה שיטת רבינו יונה בברכות יד. דמצות שיש בהם מעשה לא אמרינן בי' מצות צריכות כוונה שהרי בעצם עשיית המצוה יש כוונה למצוה ולכאורה צריך אם כן להבין מדוע צריך כאן כוונה מיוחדת אבל אם נאמר דמצוות התורה אינה פועלת על עצמיות הדברים ודאי צריך כוונה בעשי' שהרי בלא כן אי אפשר לדעת על העשי' שהיא לשם שמים והשתא מהא דס"ל לסורחב בר פפא שצריך כוונה לשם מצות פריה ורביה מבואר דס"ל דאין מצות התורה פועלת על עצמיות הדברים ושוב חוזרת הראי' שאם סוברים חוזר וניעור ע"כ דלא אמרינן דמיעוטא כמאן דליתא ומסורחב בר פפא נסתייע לן הראי' לרפרם בר פפא.

אדא בר פפא (סי' כ"ד) (בתחילת הסימן מפלפל הוא בעיקר ההנחה שצריך כוונה לשם שמים במצות הזיווג ומ"מ כיון שאין הדברים נוגעים לעיקר המאמר הושמטו הדברים מתחילת הנידון, הקשור לענינינו הוא מאות ג' בסי' שם).

אלא דלכאורה יש מקום להוכיח שלא צריך כוונה לשם מצוה בפריה ורביה דהנה כבר נודע מה שכתבו גדולי המפרשים דענין היכום להקים לאחיו שם מישראל היא שתהיה נחשבת הולדה של היכום לקיום מצות פרו ורבו של האח המת עיין בספורנו בפרשת כי תצא בפרשת היכום (עה"פ ולא ימחה שמו מישראל) ולכאורה מוכח דלא צריך כוונה שהרי האח אינו מתכוין.

(אות ד') אלא דלכאורה צריך להבין איך באמת יתכן שמעשה מצוה של אחד יחשב קיום מצוה גם לאחיו וי"ל ע"פ דברי התוס' שבועות ל: [ד"ה אבל] דכל שאחר עושה

מעשה בסיבתו נחשב המעשה כאילו הוא עשהו וממילא הכא כיון דהיבם עושה המעשה בסיבת אחיו נחשבת המצוה לאח המת ולפ"ז שוב אפשר דצריך כוונה גם למצות פרי' ורבי' במצות יבום אלא דכמו שהמעשה מתייחס לאחיו גם הכוונה של המייבם מיוחסת לאחיו המת לא כן אם נימא כתירוצו הראשון של בתוס' שם שאין מקום לומר שהמצוה של אחד תתיחס לשני כיון שנעשה מסיבתו.

והנה הגמ' ב"ק דף פ: נאמר משמיה דרב אדא בר פפא לוקח שדה באר"י מעכו"ם כותב עליו אונו אפילו בשבת בשבת סלקא דעתך אלא כדאמר רבא התם אומר לנכרי ועושה ה"נ אומר לנכרי ועושה ואף ע"ג דאמירה לנכרי שבות משום ישוב אר"י התירו ולכאורה קשה מדוע לא נקט שם רבותא יותר דרשאי לקנות שדה באר"י בשבת משום ישוב אר"י והנה השד"ח [פאת השדה כלל א' אות ט"ז] הביא מספר ישמח לב בשם גדול דרק לומר לנכרי לכתוב מותר אבל קנין בעצמו דהוי מעשה שעושה בעצמו אסור ולכאורה אם נימא דכל שנעשה מעשה בסיבתו חשיב שהוא עושה המעשה מה לי אמירה לנכרי כיון שנעשה בסיבתו מה לי עשה מעשה קנין בעצמו ומוכח מדברי רב אדא בר פפא דלא ס"ל כתירוץ השני של התוס' בשבועות ושוב לא שייך לומר דביבום המעשה מתייחס לאב המת וע"כ שהמצוה היא של המיבם ושוב אין ראי' שלא צריך כוונה למצוה.

דרו בר פפא (סי' כ"ה) אלא דלכאורה יש לדחות ולומר דהא דרב אדא בר פפא נקט רק אמירה לנכרי ולא עצם הקנין בשבת טעמא אחרינא אית בי' דהנה במכילתא (פרשת בא) על הפסוק כל מלאכה לא יעשה בהם דגם ע"י נכרי אסור לעשות מלאכה ועיין בסמ"ג [מצות ל"ת סי' ע"ה] דהביא דברי המכילתא וכתב דלשון לא יעשה משמע כן והובא בב"י [או"ח סוף סי' רמ"ד] וכבר נתקשו המפרשים דבבבלי מבואר דאמירה לנכרי שבות ולפ"ז אפשר דלכך נקט רב אדא בר פפא אמירה לנכרי לאפוקי מהמכילתא.

(אות ב') אלא דעל עיקר דברי המכילתא הקשו רבים דלכאורה כל מה ששיך אמירה לנכרי יהי' אסור מדאורייתא הוא מעין שליחות והא אין שליחות לנכרי אלא דהביא ליישב דדין שליחות ילפינן לה מגם אתם ומזה ילפינן מיעוטא דנכרי אבל בשעה שנתנה פרשת הפסח קודם מתן תורה עדיין לא נתחדש הדין שאין שליחות לנכרי אבל עיקר דין שליחות אף דלא נאמר בתורה מ"מ מצד הסברא הי' דין שליחות ולכן בצווי הפסח הי' שליחות אף לנכרי אבל אחר מתן תורה שנתחדש דין שליחות מן התורה שוב אין שליחות לנכרי ושוב לא צריך לאפוקי מהמכילתא.

(אות ג') והנראה ראי' לזה ע"פ המבואר במס' ע"ז כז. איתמר מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה דרו בר פפא משמיה דרב אדא בר פפא ואתה את בריתי תשמור ור' יוחנן אמר המול ימול מאי בינייהו וכו' איכא בינייהו אשה למאן דאמר ואתה את בריתי תשמור ליכא דאשה לאו בת מילה היא וכו' ופריך הש"ס למ"ד אשה לא והכתיב ותקח צפורה

צר ומשני קרי ב' ותקח [ופרש"י ע"י שליח] ונתקשו המפרשים והרי כל מה דאיהו לא מצי עביד גם שליח לא מצי עביד אך אם נימא דענין שליחות היא מצד הסברא שוב אין לימוד דגם אתם ששלוחכם כמותכם וממילא שליחות שייך ואין פסול שהוא לא מצי עביד ושוב י"ל דבזה תליא פלוגתא דרו בר פפא משמיה דרב ור"י חלוקים בטעמא דפסול עכו"ם למילה דהסובר דנלמד מקרא ואתה בריתי תשמור ע"כ דקודם מתן תורה הוי שליחות מסברא ולכן קודם מתן תורה נקט המכילתא דיש איסור אמירה לעכו"ם מדאורייתא אבל לר"י דסובר דעיקר השליחות ילפינן רק מהפסוק ממילא יש ראי' מציפורה שנשים כשרות למילה.

ומדברי דרו בר פפא דענין שליחות הוא מצד הסברא אבל לאחר מתן תורה דהוא מהפסוק אין שליחות לנכרי וממילא לא צריך רב אדא בר פפא לאפוקי מהמכילתא הנ"ל וע"כ מה שהזכיר אמירה לנכרי ולא עצם הקנין משום שיש הבדל בין מעשה לבין אמירה (אות ד') ושוב נתחזקה הראי' מסורחב בר פפא בענין כונה במצות פריה ורביה ויסובב מזה דלא אמרינן דמצוה קובעת חטיבה והויה עצמית ושוב אין טריפות חוזר להכשרו כרכיש בר פפא ולפ"ז נשמע מרפרם בר פפא בענין חוזר וניעור דמיעוטה כמאן דאיתא דמי וכו' ושוב נאמר דגם ש"ס דילן סובר הך כללא דכל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט ובהכרח מה שהפסיקו לו לאבא מרי בר פפא מטעם ערבות וממוצא דבר גלמד דגם בדרבנן שייך ערבות דדבר שאינו קצוב ביחד עם דבר שהוא קצוב שפיר מתחייב וטעמא דמלתא דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כרב אחאי בר פפא ומתורצת קושיא בהא דמתנה ש"ח להיות כשואל ובאמת דברי שומרים מסר הכתוב על דעת השומרים וכדמוכח מרב נחמן בר פפא ושפיר י"ל בחמשה עינים שהם מן התורה ומסרם הכתוב על דעת החכמים. ודוק מניה דמרי בר פפא דכונה להיפך עוקרת המעשה ונמצא איפא דיש לחוש שע"י המלאכה תתבטל מחשבתו הטובה ולא נוכל לחשבה כעצם הלימוד ואי נימא דיקבל שכר ע"י אונסא דנאנס מלעסוק בתורה הא לא כן שמעינן מר' חנינא בר פפא רק באונסו רק כמאן דלא עביד ועל כרחך נחזור לתפלת יה"ר שתהא תורתך אומנותינו בעולם הזה ועל ידי זה ותהא עמנו לעולם הבא הכל כאמור למעלה.

העתקנו תורף דבריו הקשורים לענינינו, והוא שם בחיבורו הוסיף לפלפל הרבה בדברים בכל פרט ופרט וקצרנו והבאנו רק לצורך הבנת הענין.

והנה בתוך כדי כתיבת הדברים הי' בליבנו להאריך הרבה בפרטי הדברים אך מה שהלב חושק הזמן עושק [ועוד חזון למועד].

יא. דרך נוספת בטעם בו זכה רב פפא בעשרה בנים שנזכרים באמירת הדרן בסיום מסכת נזכר בספר הדר יצחק משמו של הגאון ר' שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל מטפליק ולדרכו הם כנגד עשרה מאמרים שאמר רב פפא בחילוקי דעות בין רבנן פלוני אמר כה ואלמוני אמר בכה ונוהג הי' רב פפא לחשוש לתרומתו כי אלו ואלו דברי אלוקים

חיים ומעלה טובה זו שביקש לצאת כל השיטות גרמה לו זכותו שיהיו בניו נזכרים בסיום מסכת.

וכעין זה מצינו בספר נר למאה על מסכת מגילה (כא:): ושם הביא דרך זו משמו של החתם סופר ואלו דבריו לאחריו מאי מברך הרב את ריבנו וכו' בא"י הנפרע לישראל מכל צריהם הא-ל המושיע ושמעתי בשם החת"ס שבעשרה דברים בש"ס הכריע רב פפא בין המחלוקות ועשה כולם ועי"ז הרבה שלום בעולם ע"כ זכה לעשרה בנים תלמידי חכמים שמזכירים אותם בסיום מסכת להראות גודל ענין השלום שכן סיים רבינו הקדוש הש"ס במאמר של שלום אמר ר' שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום ובתוס' יו"ט שם כתב וז"ל ומאמר הזה ראוי להיות בחתימת המשנה כי ה' עזר לעמו יתן נאמר על שעת מתן תורה כמו שדרשו חז"ל בענין (זבחים קטז.) ומכיון שכשנותן להם העוז היא התורה ברכם גם בשלום נדע מזה שזאת התורה היא גורמת ברכת השלום ועל כן נבוב לבב ויחזור עליה לא יניחה אתר שגמרה וגם בא להמתיק ולעורר הלבבות שאע"פ שהמשניות מלאים ממחלוקות שהי' בין החכמים והן יעלה על הלב הנמהר כי מחלוקתיהם היתה מריבה ומצה ולזה אמר כי לא כן הוא שעוז התורה כלי מלא ברכת ה' הוא השלום ואין בה שמץ ריב וחלוק לבבות עכ"ד.

והנה בדבריהם נתבאר רק ענין השלום אולם באמת יש עוד חלק בשיטת רב פפא לנהוג ככל השיטות וכמו שהביאו בתוך דבריהם דאלו ואלו דברי אלוקים חיים דבאמת חכמת התורה אינה כשאר חכמות שלא שייך כלפיהם שתי אמיתות שהרי אמת יש רק אחת אולם בתורה כיון שהקב"ה נתן כוח לעמלי התורה להבין התורה לפי דעתם וע"י עמלה של תורה ותפילה לסייעתא דשמיא יש כוח לעמלי התורה לפרש התורה ממילא שייך המושג של אלו ואלו דברי אלוקים חיים אלא שיש לבעל דין לעורר דלכאורה רואים שפליגי התנאים והאמוראים בהרבה מקומות אלא במקומות שיש מחלוקת אפשר לנהוג כשניהם מכאן ראוי לעצם המושג של אלו ואלו דברי אלוקים חיים וזה מה שחידש לנו רב פפא.

ואפשר להוסיף עוד דענין אלו ואלו דברי אלוקים חיים מעיד על שלימות התורה שלכאורה דבר שיש בו מחלוקת נראה כחסר בשלימות משום אותו חסרון ידיעה אלא מכיון שאלו ואלו דברי אלוקים חיים הרי אין במחלוקת משום חסרון ידיעה שהרי שניהם נכונים ומכיון שר"פ הראה את המושג של אלו ואלו דברי אלוקים חיים ובכך סימל את שלימות התורה לכן זכה ויצאו ממנו עשרה בנים שמזכירים אותם בסיום מסכת שזהו זמן של שלימות שהרי השלימו מסכת.

ואלו הם עשרת המחלוקות בהם נקט רב פפא בדרכו לקיים דברי שניהם.

א. בגמ' בברכות (נט.) דין מטבע הברכה על ראית קשת אם לומר ברוך זוכר הברית או להגיד נאמן בבריתו וקיים במאמרו אמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.

ב. בגמ' בברכות (ס:) לדעת שמואל בברכת אשר יצר יסיים רופא כל בשר ולרב ששת יש לסיים ומפליא לעשות ואמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו.

ג. בסוגית שיעור הדלקת עץ יחידי (שבת כ.) אמר רב רוב עוביו ואמרי לה ברוב הקיפו רב פפא אמר הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו.

ד. בגמ' במגילה (כא:) פליגי בחתימת הרב את ריבנו הנאמרת אחר קריאת המגילה ^{אמריה 1234567} ^{אוצר החכמה} אם יש לסיים הנפרע לישראל מכל צריהם או הא-ל המושיע ואמר רב פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו וכו'.

ה. בגמ' בתענית (ו:) לענין ברכת הגשמים ר' יוחנן מנסח ברוך רוב ההודאות ורבא אמר א-ל ההודאות וא"ר פפא הלכך נימרינהו לתרווייהו א-ל ההודאות ורוב ההודאות.

ו. עוד ציין שם בגמ' שם (כט.) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כן משנכנס אדר מרבין בשמחה וכתב רב פפא הלכך בר ישראל דאית לי' דינא בהדי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזליה ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.

[בספר ישועות שמשון בו נאספו שמועותיו של רש"א פולנסקי זצ"ל מובא ג"כ פירוש זה ועל אתר מעיר ר' קלמן כהנא על מובאה זו דלכאורה כאן אין מאמרו של ר"פ בא לפשר בפלוגתא ולצאת יד"ח כולם ומש"כ במאמרינו זה לחידוש ולימוד דין וצ"ע].

ז. בגמ' ביבמות (עב.) בטעם שלא מלו בני ישראל את עצמם בעת שהיו במדבר וביארה הגמ' משום שלא נשבה עליהם רוח צפונית ביום ולא זרחה עליהם חמה ומסבירה הגמ' איבעית אימא משום דנזופים היו בני ישראל ממעשה העגל ולא היו ראויים לאור נוגה ואיבעית אימא כי היכי דלא ניבדרו ענני כבוד שהיו מקיפין לישראל ולא היתה חמה יכולה להכנס לתחומם ורב פפא לשיטתו קיבל את שני הסברות וע"כ פסק למעשה הלכך יומא דעיבא ויומא דשותא לא מהלינן ביה והיינו בין ביום המעונן והן ביום שנושבת בו רוח צפונית אין לערוך ברית מילה.

ח. בגמ' בסוטה (מ.) על זמן ששליח ציבור אומר מודים העם מה הם אומרים הם אומרים מודים אנחנו לך ה' אלוקינו על שאנו מודים לך ושמואל אמר אלוקי כל בשר על שאנו מודים לך רב סימאי אמר יוצרינו יוצר בראשית על שאנו מודים לך נהרדעי אמרי משמיה דרב סימאי ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו וקיימתנו וכו' רב אחא בר יעקב אמר מסיים בה הכי כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותאסוף גלויותינו לחצרות קדשך לשמור חוקיך ולעשות רצונך בלבב שלם על שאנו מודים לך ועל כולם מסיים רב פפא הלכך נימרינהו לכולהו.

ט. בגמ' בחולין (מו.) אמרי נוטל הכבד ונשתייר הימנה כשרה וכזית שאמרו במקום מרה רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה ואף כאן תופס רב פפא ב' השיטות ומכריע הלכך בעינן כזית במקום מרה ובעינן כזית במקום שהיא חיה.

ספרות

ספרות

י. עוד מצינו בגמ' שם (נט.) גבי סימני כשרות החגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו ובגמ' (שם סה:) נחלקו בטבעו של רוב זה רב יהודה אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב היקפו וקאמר ר"פ הלכך בעינן רוב אורכו ורוב הקיפו.

ספרות

וזהנה בגמ' בחולין עו: בסוגי' דנשבר העצם ויצא לחוץ דקיי"ל אם עור ובשר חופין את רובו מותר ואמרינן וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו ובטעם שלא מנה זאת שם אולי י"ל דכיון שהמחלוקת והפשרה הם משום אותם סברות כמו גבי סימני חגבים ולכן לא כפל המחלוקת.

עוד מצינו בגמ' ברכות (יא:) שם נאמר כמה נוסחאות לברכת התורה והגמ' מסיימת הלכך לימרינהו לכולהו וגליון הש"ס הביא גירסת הרי"ף והרא"ש שהוסיפו אמר רב פפא הלכך וכו' וכן גרס הר"ח וע"ע בדקדוקי סופרים שכתב דזהו גירסת בה"ג ראב"ן אור זרוע פסקי רי"ד ותשב"ץ ואפשר שלא מנו זאת משום דבש"ס שלנו לא הובא גירסא זו.

וע"ע בספר שם הביא לפרש עוד בטעמא דרב פפא דהי' מיישב כל השיטות כיון דר"פ הי' רחים רבנן שעל מתן שכרו אמרו במסכת שבת (כג:) דרחים רבנן ה"ל בנין רבנן וכמו שדרשו חז"ל (מכות י: וברש"י שם) עה"פ (קהלת ה' ט') מי אוהב בהמון לא תבואה וכו' יעו"ש וחס שלא יפול מדבריהם כלום ולכן מהדר לקיים דברי שניהם.

יד. בספר אמרי איש (פירוש ההדרן בדרך הדרוש) מעלה דרוש נאה לפירוש הדבר דפפא ר"ת פתחון פה אין ותשע מתוך עשרה שמות הבנים יורו לנו דרך חכמה זו שתיקה בהזדמנויות שונות ועשירי יהיה קודש להשם העשירי ילמדנו מדה כנגד מדה ורב פפא עצמו נקרא בשם זה על שם שהי' מקיים בכל מאודך ובכל מידה ומדה שמדדו לו תמיד קבל בשמחה הנהגת הבורא יתברך.

וכך היה מרמז חנינא בר פפא רצה לומר אם יגיע אדם לדחקות בביתו כאשר הי' בר' חנינא בן דוסא (וכדאיתא בברכות יז: בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם גיזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת) יקיים בעצמו פפא לא יפתח פיו.

רמי בר פפא רמז בזה לא יתרעם על מידותיו של הקב"ה גם על צרות של הציבור ור"ת רמי רבים מכאובי ישראל ג"כ יקיים בעצמו פפא דהיינו פתחון פה אין ועוד נרמז בזה בר"ת רמ"י משה רבינו יוכיח כי אף רעיא מהימנא משה רבינו כיון שהתרעם על צרת עם מרעיתו כי רבים מכאובי ישראל הקפיד עליו הקב"ה ונענש על כן ההנהגה הראויה פתחון פה אין.